

Світлична Т. В.,
асистент кафедри
соціальної та практичної психології,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка, м. Житомир

УДК 159.922.8:316.6

КОМУНІКАТИВНІ ЧИННИКИ КОНФЛІКТІВ ПІДЛІТКІВ І БАТЬКІВ

Конфлікти комунікативного характеру, що регулярно виникають між підлітками і їхніми батьками, є традиційними для психолого-педагогічної галузі.

Останнім часом ця класична проблема загострюється через те, що батьки та діти об'єктивно перебувають у різних інформаційних вимірах завдяки розвитку соціальних мереж, що спричинює відмінності в їхній ціннісній сфері. Об'єктивними чинниками цієї проблеми стають відмінності у досвіді обробки інформації, здатність контролювати свої емоційні реакції на отриману інформації. Тобто комунікативні конфлікти, які виникають між поколіннями, можуть обумовлюватися різними способами усвідомлювати та контролювати інформацію [4], здійснювати неминучу редукцію (спрощення) інформації задля швидкого й ефективного прийняття рішень [3]. Фактично комунікативний конфлікт є наслідком того, що представники різних поколінь змістовно по-різному спрощують інформації, роблять різні акценти. Суперечки слід розглядати як невдалу спробу домовитися про зміст інформаційних спрощень, що не в останню чергу породжено нездатністю на задовільному рівні контролювати себе під час комунікації.

Сплановане дослідження спрямоване виокремити інформаційно-психологічні чинники, які обумовлюють непорозуміння у взаємодії підлітків та їхніх батьків. До таких чинників віднесено здатність до самоконтролю у комунікативному процесі, а також ступінь ефективності комунікативного процесу між дітьми та батьками. Вказані чинники можуть бути виявлені за допомогою методики вивчення самооцінки контролю у спілкуванні (М. Снайдер) [2] та авторської анкети. Остання націлена вивчати різні сторони сімейної комунікації. Зокрема, анкета фіксує представленість у дитячо-батьківській взаємодії невербальної комунікації та елементів активного слухання; обговорювання проблемним тем, що не мають однозначного вирішення; здатність вирішувати комунікативні конфлікти; наявність регулярної комунікації батьків і дітей; здатність надавати емоційну підтримку з метою відновлення взаєморозуміння.

Аналіз результатів за методикою М. Снайдера показує, що батьки та підлітки, які взяли участь у дослідженні, назагал мають приблизно однаковий ступінь комунікативного контролю: підлітки демонструють середні показники, батьки здебільшого мають середньо-високий рівень. Тобто можемо припустити, що батьки дещо краще контролюють процес комунікації у порівнянні з власними дітьми, але цей рівень, вочевидь, не є задовільним для того, щоби нівелювати конфлікти, які періодично виникають між ними. Зокрема, батьки є більш гнучкими у комунікації (можуть підлаштовуватися під настрої дітей принаймні на рівні самоопису своєї поведінки), а також мають краще розуміння ситуаційного контексту своєї взаємодії з підлітками. Натомість підлітки виявляють слабшу емоційну контрольованість та ситуаційну негнучкість у спілкуванні з батьками. Відмінності у саморегуляції, вочевидь, пов'язані з різним досвідом комунікації.

Підлітки порівняно нечасто перебували у ситуаціях, коли належить гальмувати свої емоційні реакції та виявляти толерантність до думки іншого, з якою вони не згодні.

Ефективність сімейної комунікації у двох групах досліджуваних також є приблизно однаковою. Зокрема, серед підлітків 44% вважають її достатньою, а 33% – середньою; серед батьків достатній рівень ефективності комунікації фіксують 56% респондентів, а середній та високий рівень – по 22%. Отже, можна припустити, що підлітки гірше оцінюють результати своєї комунікації з батьками. Натомість батьки показують кращі результати за всіма вказаними аспектами сімейної комунікації. Найбільш показово це в їхній здатності обговорювати складні проблеми (теми) і спроможності забезпечувати емоційну підтримку (своїм дітям).

Результати дослідження вкотре засвідчують необхідність здійснювати спеціальне тренінгове навчання підлітків ефективним способам спілкування [1], зокрема, з підвищення гнучкості комунікативного контролю.

Список використаних джерел

1. Мазяр О. В. Розв'язок особистісних проблем як пріоритетне завдання психологічної служби в системі освіти. *Актуальні проблеми діяльності психологічної служби системи освіти* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Суми, 11–12 квітня 2006 р.). Суми : Видавництво "Нота бене", 2006. С. 59–60.

2. *Методики дослідження психічного здоров'я та благополуччя персоналу організацій* : психологічний практикум. Л. М. Карамушка, О. В. Креденцер, К. В. Терещенко, В. І. Лагодзінська, В. М. Івкін, О. С. Ковальчук ; за ред. Л. М. Карамушки. Київ : Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2023. 76 с.

3. Fiske S. T., Taylor S. E. *Social Cognition* / 2nd ed. New York : McGraw-Hill, 1991.

4. Kahneman D. *Thinking, fast and slow*. New York: Farrar, Straus and Giroux, 2011.